

Abstract

İsmet Kür (1916-2013) is one of the most important figures of our history of literature with her works both in the field of children's literature and those she wrote for adults. The artist, who was the sister of Halide Nusret Zorlutuna from our famous writers and poets, traveled to Anatolia together with her sister, who was a teacher since her early ages, and school and education became important affairs of her life. After graduating from the Gazi Education Institute, she started teaching. In 1939-61 she taught in various cities such as Zonguldak, Bursa and Ankara. İsmet Kür's thinking about education is very important because it also includes her own teaching experiences. The author wrote eight novels, a play and three radiophonic play series. The author, who is a teacher herself, discussed and evaluated various aspects of educational issues between the years 1969-1973 in both of these fictional works for children and in her various newspaper articles. At the time of her works she expressed the issues related to education and her opinions regarding the solution of these problems. In this study, we are going to examine the education issue that has included in her fictional works as well as the newspaper articles in a particular order regarding the family, school, state triangle. Besides, the responsibility of these institutions on the issue of education and the relations with each other are also going to be handled.

Key words: İsmet Kür, education issue, children's literature.

Özet

İsmet Kür (1916-2013) gerek çocuk edebiyatı alanında gerekse yetişkinlere yönelik kaleme aldığı eserle edebiyat tarihimizin önemli simalarından biri olmuştur. Ünlü yazar ve şairlerimizden Halide Nusret Zorlutuna'nın kız kardeşi olan sanatçı küçük yaşlardan itibaren öğretmen olan ablasıyla beraber Anadolu'yu dolaşmış, okul ve eğitim onun hayatının önemli meseleleri olmuştur. Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra öğretmenliğe başlayan sanatçı 1939-61 yılları arasında Zonguldak, Bursa, Ankara gibi çeşitli şehirlerde öğretmenlik yapmıştır. İsmet Kür'ün eğitim konusundaki düşünceleri kendi öğretmenlik tecrübelerini de içerdiği için son derece önemlidir. Yazarın çocuklara yönelik sekiz romanı, bir tiyatro eseri ve üç seri radyofonik oyunu vardır. Yazar, gerek çocuklara yönelik bu kurmaca eserlerde gerekse 1969-73 yılları arasında çeşitli gazetelerde yazdığı yazılarda eğitim meselesini çeşitli yönleriyle ele alıp değerlendirmiş, yazıların kaleme alındığı dönemde Türkiye'de eğitimle ilgili sorunları ve bu sorunların çözümüyle ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Sanatçı eğitim meselesine oldukça geniş bir perspektiften yaklaşmış yazılarında öğretmenlere, ailelere ve devlete seslenmiştir. Kurmaca eserlerinde ise gazete yazılarında dile getirdiği görüşlerini esere uygulamış; doğru ve yanlış eğitim tutumlarını örneklendirmiştir. Bu çalışmada onun hem kurmaca eserlerinde hem de gazete yazılarında yer verdiği eğitim meseleleri belli bir düzen içinde ele alınacaktır. Bu düşünceler; aile, okul, devlet üçgeninde, bu kurumların eğitim konusundaki sorumlulukları ve birbirleriyle ilişkileri çerçevesinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İsmet Kür, eğitim meselesi, çocuk edebiyatı.

¹ Çalışma Prof. Dr. Halim SERASLAN danışmanlığında hazırlanan ve 2010 yılında kabul edilen "İsmet Kür'ün Hayatı, Eğitimciliği ve Türk Çocuk Edebiyatına Katkısı" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, gulsunkocer@hotmail.com

Giriş

Çocuk edebiyatı özellikle son yıllarda sadece sanatçıların değil akademisyen ve araştırmacıların da üzerinde önemle durduğu bir konu haline gelmiştir. Üzerinde çok konuşulan çocuk edebiyatının tam olarak ne olduğu konusunda ise kesin bir fikir birliği sağlanamamış, neredeyse bu konu üzerinde çalışan bütün araştırmacılar kendi tanımlarını yapma yoluna gitmişlerdir. (Enginün 1991: 392; Ciravoğlu 2000: 11; Zengin 2009: 77; Oğuzkan 2010: 3).

Söz konusu araştırmacıların farklılıklarına rağmen çocuk edebiyatının çocuklar için kaleme alınmış, onların duygu dünyasını ortaya koyacak şekilde oluşturulmuş çocuksu bir edebiyat olduğu konusunda birleştikleri tarafımızdan tespit edilmiştir.

Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişimine bakıldığında dünyanın her yerinde olduğu gibi sözlü edebiyat ürünlerinin bu alanın ilk örnekleri olduğunu görülmüyor. Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmalarını Tanzimat'tan sonra başlatmak temayülü doğru olmakla birlikte öncesinde kaleme alınmış çocuklara öğüt verme maksadı güden Nabi'nin Hayriyye (1701) ve ona nazire olarak yazılan Sümbülzade Vehbi'nin Lütfiyye (1791) mesnevisi gibi eserlerin de unutulmaması gerekir. Söz konusu eserler edebi olmaktan ziyade tarihi ve içtimai bakımdan önemlidir (Kalamak 2016:447).

Tanzimat'la birlikte batıya açılan Türk edebiyatında, diğer türlerde olduğu gibi, çocuk edebiyatı alanındaki ilk örnekler de çevirilerden ibarettir. 1859 yılında Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri, Kayserili Doktor Rüştü'nün, yazdığı Nuhbetü'l Etfâl isimli Arapça alfabe kitabının sonuna eklediği fabl tercüme ve kısa hayvan hikâyeleri, Yusuf Kâmil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak eseri bu alanda yapılan ilk çalışmalardır. Bu çalışmaları başka çeviriler ve Ahmet Mithat Efendi'nin Hâce-i Evvel (1870) ve Kıssadan Hisse (1871), Recaizâde Mahmut Ekrem'in Tefekkür (1886), Muallim Naci'nin Ömer'in Çocukluğu (1890) ve Çaylak Tefik'in Letâif-i Nasreddin'i(1880) gibi telif eserler takip eder.

Bu dönemde çocuk edebiyatımız açısından önemli bir gelişme de ilk çocuk dergimiz olan Mümeyyiz'in 1869 yılında yayımlanmaya başlamasıdır. Onu; on üçüncü sayıdan sonra adı Etfâl olarak değişen Sadakat (1875), Arkadaş (1876), Çocuklara Arkadaş (1882), Çocuklara Talim (1887), Vasıta-i Terakki (1883), Çocuklara Kıraat (1883), Çocuklara Mahsus Gazete (1896-1907), Çocuklara Rehber (1897-1900) gibi yayınlar izler.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ülkede esen hürriyet rüzgârları diğer alanlarda olduğu gibi çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalara da hız verir. Bu dönemde özellikle Ziya Gökalp, çocuk eğitimi ve terbiyesi üzerine yaptığı çalışmalar ve bu bağlamda çocuklar için kaleme aldığı eserlerle ilk akla gelen isimlerden biridir. II. Meşrutiyet'ten sonra genel eğilimin çocuk şiirleri yazmak olduğu görülür. Bu dönemde İbrahim Aleaddin Gövsa, Ali Ekrem Bolayır, Fuat Köprülü ve Servet-i Fünun sanatçılarından olmasına karşın 1914'te kaleme aldığı Şermin'le, Tefik Fikret gibi isimler çocuk edebiyatı alanında eser veren sanatçılardır. Ayrıca çocuklar için yazmamakla beraber onlar tarafından çok okunan Ömer Seyfettin ve Mehmet Emin Yurdakul'un alana katkıları da unutulmamalıdır. Türkiye'de çocuk tiyatrosu ile ilgili çalışmaların II. Meşrutiyet'ten sonra başladığı görülmektedir. Bu dönemde okullarda piyesler sergilenmeye başlar ve çocuk tiyatrosu düşüncesi bir kavram olarak düşünce dünyamıza girer. Fakat Türkiye'de çocuk tiyatrosu asıl ilerlemeyi Cumhuriyetten sonra gösterir. Muhsin Ertuğrul bu konuda önderlik eder. Sanatçı, 1935-1936 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu kapsamında bir çocuk tiyatrosu kurulmasına ön ayak olur (Özterem 1979: 42).

Cumhuriyetin ilanından sonra çocuk tiyatrosu gibi çocuklar için kaleme alınan diğer eserlerin sayısında da büyük artış olur. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu eserler; milli duygular içeren ve yeni kurulan Cumhuriyetin ilkelerini öven çalışmalar olarak karşımıza çıkar. Abdullah Ziya Kozanoğlu ve Aka Gündüz bu tarzda eser veren sanatçılarımızdandır. Cumhuriyetin ilk yıllarında çocuklar için yazılan romanlarda olduğu gibi şiirlerde de artış görülür. Bu dönemde çocuklar için yazan şairler arasında; M. Faruk Gürtunca, Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Hasan Âli Yücel, Mehmet Necati Öngay, Hıfzı Tevfik Gönensay ve Halide Nusret Zorlutuna gibi isimleri saymak mümkündür.

Cumhuriyet öncesinde olduğu gibi sonrasında da çocuk edebiyatımızın önemli bir kısmını çeviri eserler oluşturur. Cumhuriyetten sonra özellikle çocuk klasikleri Türkçeye aktarılır, daha önce çevirisi yapılan kimi eserler de tekrar çevrilir.

Cumhuriyet Döneminde yukarıda adı anılanlar dışında pek çok yazar ve şair çocuk edebiyatı alanında eserler vermiş ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kemalettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Câhit Uçuk, Gökhan Akçiçek, Gülçin Alpöge, Talip Apaydın, Abbas Çılga, Veysel Çolak, Fatih Erdoğan, Can Göknül, Üzeyir Gündüz, Burhan Güler, Ünver Oral, Hüseyin Emin Öztürk, Mustafa Ruhi Şirin, Serpil Ural, Yalvaç Ural, İsmail Uyaroğlu, Cahit Zarifoğlu, Behiç Ak, Selim Ak, Rifat Ilgaz, Ayla Kutlu, Niyazi Birinci, Mevlâna İdris ilk akla gelen isimlerdendir.

Çocuk edebiyatı alanında kalem oynatan sanatçıların ve bu alanda yazılan eserlerin artmasıyla beraber çocuk edebiyatı, akademisyen ve araştırmacıların da üzerinde durduğu bir alan haline gelmiştir. 1948-52 yılları arasında Osman Neğibolu tarafından yayımlanan Çocuk Ansiklopedisi ile başlayan süreçte; Ali Osman Atak, Tahir Alangu, Şule Bilir, Alev Sınar, İbrahim Kıbrıs, Zeki Gürel, Alemdar Yalçın, Tacettin Şimşek, Ali Çavuşoğlu, Mustafa Ruhi Şirin, Sedat Sever, Ahmet Zengin Alev Sınar Çılgin, İsmet Kür, İnci Enginün gibi pek çok isim bu alanda çalışmalar yapmıştır (Altunya 2012: 1-9).

Bu çalışmalara toplu olarak bakıldığında söz konusu çalışmaların özellikle 1990’dan sonra hız kazandığını ve günümüze kadar artarak sürdüğü tespit ediliyor. Bu çalışmalar çoğunlukla; çocuk edebiyatı tarihi, belli bir dönem ya da sanatçının bu açıdan ele alınıp değerlendirilmesi, çocuk edebiyatının tanım ve kapsamı, eğitsel değerler ve eğitime katkısı gibi açılardan incelenmesi ve süreli çocuk yayınları üzerine yapılan araştırma ve değerlendirmeler etrafında şekillenir.

Çocuk edebiyatı alanında hem araştırmacı hem de sanatçı kimliğiyle boy gösteren İsmet Kür (1916-2013)³, Türk çocuk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuş sanatçılardan biridir.

İsmet Kür’ün değişik yaş gruplarına hitap eden toplam sekiz çocuk romanı mevcuttur. On dört-on beş yaşlarında çocuklara yönelik hazırlanan *Karvera* serisi, *Karvera* (1999) ve *Karvera Nereye* (2001) adını taşıyan iki romandan; on üç- on dört yaşlarındaki çocuklara yönelik *Coşkun’un Serüveni*; *Mutlu ve Zorlu Yıllar* (1994), *Bilinmeyene Yolculuk* (1994)

³ Avnullah Kazımî ve Ayşe Nazlı Hanım’ın kızı olan İsmet Kür 1916 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Halide Nusret Zorlutuna’nın kız kardeşidir. İlköğrenimini Edirne Kız Muallim Mektebi’nin tatbikat kısmında tamamlar. İstanbul Erenköy Kız Lisesi’nde başladığı ortaöğrenimini Edirne Kız Öğretmen Okulunda bitirir. 1939 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nden mezun olur. Aynı yıl Türkçe öğretmeni olarak göreve başlar ve matematik öğretmeni Behram Kür’le evlenir. Bu evlilikten Pınar ve Işıl adında iki kızı dünyaya gelir. 1961 yılında emekli olur. Evliliği 1962 yılında boşanmayla sonuçlanır. İsmet Kür, 1973’e kadar çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yapar ve hayatını kaybettiği 2013 senesine kadar edebî çalışmalarını sürdürmüştür.

adını taşıyan iki kitaptan; on bir-on iki yaşlarındaki çocuklar için kaleme alınmış *Mavi'nin Serüvenleri* ise *Eski Ev* (1965), *Mavi Yeni Dostlar Arasında* ve *Mavi Sokak Köpeği* isimli üç kitaptan oluşur. *Kardan Çocuk ve Küçük Kara Köpek* (2011) ise yedi-dokuz yaşlarındaki çocuklar için kaleme alınmıştır. Bu kitaplar her ne kadar belli yaş grupları düşünülerek kaleme alınmış olsa da yetişkinlerin de zevkle okuyabileceği sağlam bir olay örgüsü ve akıcı bir dile sahiptir.

Karvera ve *Karvera Nereye* romanları özellikle Meksikolu bir çocuğun öyküsünü anlattığı için dikkat çekicidir. Olay örgüsü Meksiko'da geçse de roman, çocukluktan gençliğe adım atan birinin kendisiyle, ailesiyle ve çevresiyle yaşadığı çatışmalar üzerine kurulu olduğundan evrensel bir öykü anlatır.

Coşkun'un Serüveni; Coşkun adlı bir çocuğun, köylerine gelen Gürsu ailesiyle tanışmasıyla değişen yaşamı ve annesini kaybetmesiyle yaşama ve kendisine yeni bir yuva bulma mücadelesini konu alır.

Mavi'nin Serüvenleri'nde her kitap, bir köpek olan Mavi'nin yerleştiği yeni evi, tanıştığı yeni insanları ve girdiği farklı çevreleri konu edinir.

Yazarın yayımlanan son eseri *Kardan Çocuk ve Küçük Kara Köpek* ise baharda erime tehlikesiyle karşı karşıya kalan kardan çocuk ve ona yardım etmeye çalışan insan ve hayvan dostlarının öyküsünü içerir.

Yazarın sahnelenmek için yazılmış ve kitap halinde yayımlanmış tek çocuk oyunu *Ne Güzel Şey*'dir. İsmet Kür, bu oyunu 1972 yılında kaleme almıştır. Oyun aynı yıl Ankara Devlet Tiyatroları Altındağ Sahnesi'nde turne repertuarında alınmış ve 1984'te yeniden sahnelenmiştir.

1983'te ünlü balet, koreograf ve bale öğretmeni Sait Sökmen'in yönetiminde İstanbul'da Şan Tiyatrosu'nda, Ankara, İzmir ve Kars'ta okullarda da sahnelenmiş, İstanbul dâhil gösterildiği yerlerin gazetelerinde büyük övgüler almıştır (Kür 2006b: 8).

Oyun 1990 yılında da Ankara Devlet Tiyatroları Altındağ Sahnesi tarafından sahnelenmiştir. Aynı sene 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla düzenlenen şenlikte de 18-23 Nisan tarihleri arasında Ankara ve Diyarbakır'da izleyenleriyle buluşmuştur.

Eser, "Ağustos Böceği ve Karınca" hikâyesinin alternatif bir son ve farklı bir bakış açısıyla yeniden düzenlenmiş halidir.

Yazar, 1949 yılında TRT radyosunda "Çocuk Saati" programının hem yazarlığını hem de yönetmenliğini üstlenir. Bu yıllarda ve sonrasında radyoda seslendirilmesi için çeşitli oyunlar kaleme alır. Seslendirildiği dönemde büyük ilgi çeken bu oyunlar *Mutlugiller*, *Gel Katıl Bize* (1967) ve *Zehir Hafiyeye*'dir. Yazar, daha sonra *Gel Katıl Bize* ve *Mutlugiller* oyununu, *Bizimgiller* adıyla, televizyona uyarlamış fakat bu çalışmalar beklenen sonucu vermemiştir. Ayrıca *Mutlugiller*'in *Beykoz Macerası* adını taşıyan bölümü kitap olarak yayımlanmıştır. Yayımlanan bölüm yarım olmasına ve eserin seri olarak basılacağına duyurulmasına rağmen kitabın devamı gelmemiştir.

Mutlugiller'in tek bölümü dışında bu eserler basılmamıştır. Eserlerin elde bulunan bölümleri de yazarın daktiloya çektiği ve daha sonra Kadın Araştırmaları Kütüphanesi'ne bağışladığı bölümlerdir.

Eser, genel konusu itibarıyla Mutlu ailesinin günlük yaşamını, dostlarıyla ilişkilerini ve İstanbul içinde ve dışında yaptıkları seyahatleri anlatır. Ana konu çoğunlukla seyahat çerçevesinde şekillenir, bu seyahat sırasında yaşananlar, tanışılan insanlar, gidilen bölgenin önemli özellikleri ve bu bölgelerde doğmuş ya da yaşamış sanatçılar, olay örgüsünün içinde dinleyiciye aktarılır.

Zehir Hafıye, İsmet Kür'ün diğer radyofonik oyunlarından farklı özellikler göstermesiyle dikkat çeken bir eserdir. Bu farklılıkların ilki eserin tek bir olay üzerine kurulu olmasıdır. Bölüm başlarında özet verilerek dinleyiciye konu hatırlatılır ve oyun kaldığı yerden devam eder. Diğer farklılıkta bu eserde anlatılan olayın yazarın *Mavi'nin Serüvenleri III, Mavi Sokak Köpeği* isimli romanının 84-114 sayfaları arasında Zehir Hafıye adını taşıyan bir bölümde tekrarlanmasıdır. Yazar bağımsız bir radyo tiyatrosu olarak kaleme aldığı eseri romanında bir bölüm olarak kullanmıştır.

Gel Katil Bize radyo tiyatrosu olarak yazılmış, daha sonra İsmet Kür tarafından televizyona uyarlanmıştır. Serinin mevcut tek bölümü de uyarlanmış metinlerdendir. Oyun 1967'de TRT çocuk radyosunda seslendirilmiştir.

Eserde Özel Şafak İlköğretim Okulu'nun gündüzlü ve yatılı öğrencileri ile öğretmenleri etrafında gelişen olaylar konu edilmiştir.

Yazar, çocuklara yönelik bu eserleri kaleme alırken onlara sadece iyi vakit geçirtmeyi ve okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamamıştır. Bunların yanında onların gelişimlerine de katkıda bulunmak için; ülkelerini, dillerini tanıyıp sevmelerini; toplumda yaşananlara karşı kayıtsız olmamalarını, nazik ve düşünceli olmalarını, çalışma, araştırma alışkanlığı kazanmalarını sağlamaya çalışmıştır.

Eserler, eğitici özellikleri baskın olarak kaleme alınsa da birer edebî eser oldukları unutulmamıştır. Yazar, olay örgüsünü ve eserin doğal akışını bozmadan, sıkıcı olmadan eğitici olmaya çalışmıştır.

İsmet Kür pek çok yazar ve şair gibi gazetecilik de yapmıştır. O, gazetelerde düzenli olarak yazmaya emeklilik günlerinde başlar. 1964-65 yıllarında *Cumhuriyet* gazetesinde röportaj ve yazı dizileri yayımlanır. İsmet Kür, 1965'den 1968'e kadar *Cumhuriyet* ve 1969'da *Yeni İstanbul* gazetelerinde köşe yazarlığı yapar. Ayrıca 1969'da *Yeni Gazete*'de "Günlük Sorunlarımız" köşesini hazırlar. 1970'de *Yeni Gazete*'de "Sohbet" köşesini yazar. 1972-73 yıllarında da *Bariş* gazetesinde hem eğitim sayfası hazırlar hem de köşe yazarlığı yapar. Bu tarihten sonra yazar, hiçbir gazetede düzenli olarak yazmamıştır.

İsmet Kür'ün 1969 yılında kaleme aldığı ve on beş gün arayla yayınladığı seri, beş kitaptan oluşur, her bir kitap okul öncesi çocuklar için kaleme alınmış küçük bir öykü içerir.

Bu kitaplar; *Memo ve Ay, Ay İle İkinci Gece, Memo Masallar Ülkesinde, Oyuncakların Öfkesi* ve *Memo Vahşiler Arasında*'dır. Bu kitaplar büyük boy kaliteli kâğıda basılmış ve her sayfası renkli güzel resimlerle süslenmiştir. Bu eserler okul öncesi çocuklara yönelik olduğundan bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Yazarın ayrıca *Yarı Roman* (2006), *Yıllara mı Çarptı Hızımız* (2008) adlarını taşıyan iki anı kitabı; *Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları* (1991) ve *Anılarla Mustafa Kemal Atatürk* (2005) olmak üzere iki araştırması da mevcuttur. Sanatçı, yetişkinlere yönelik bir roman,

Onuncu Sigara (1990), bir hikâye kitabı, *Kocaman Bir Örümcektir Zaman* (2001) ve bir de şiir kitabı, *99. Kat Şiirleri* (2005) kaleme almıştır. Sanatçı ayrıca annelere çeşitli bilgi ve tavsiyeler veren *Anne Olmak* (1970) ve *Çiçekler Sevgiyle Büyür* (1989) eserlerinin de sahibidir.

Bir öğretmen ve çocuk edebiyatı yazarı olarak İsmet Kür hem kurmaca eserlerinde hem de gazete yazılarında eğitim meselesi üzerinde ciddiyetle durmuştur. Onun eğitim meselelerini aile, okul ve devlet üçgeni çerçevesinde ele aldığı görülür.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında değerlendirilen doküman analiziyle yapılandırılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005:187).

Eğitimde Ailenin Rolü

İsmet Kür, eğitimin ailede başladığını düşünür. Ona göre, bu eğitim çocuk henüz anne karnındayken başlar, okul öncesi dönemde ve daha sonra okulla birlikte devam eder.

Ailede çocuk eğitimi her şeyden önce çocuk için uygun ortam sağlanmasıyla başlar. Çünkü çocuk ilk dönemlerinde sevgi ve güven dolu bir ortamda yaşarsa çok daha sağlıklı bir birey olacaktır. İsmet Kür anne ve babalara hitaben bu düşüncelerini;

“Sevgili ana babalar; bu sayfa her şeyden önce sizin içindir. Çünkü siz gelecek kuşaklara –her anlamda- ilk adımı atmasını öğreten kişilersiniz. Gözlerini mutlu bir eve açmış, ilk çocukluğunu, evinde geçirdiği her günü mutlu bulmuş çocukların toplum için kazanılmış bireyler olduğunu biliyoruz. İleriki yılların bütün gücünü ya da güçsüzlüğünü hazırlayan sizsiniz.” şeklinde ifade eder (Kür 15.05.1972: 2).

Yazar ailede eğitimden bahsederken ailelerin bu konudaki görevlerinin çocukları dünyaya gözlerini açmadan başladığını söyler. Pek çok gelişmiş ülkede anne-baba adayları için kurslar olduğunu anlatan İsmet Kür, Türkiye’de böyle kurslar yeterli olmadığından ebeveynlerin kendilerini anne-babalığa hazırlamak için bol bol okumalarını ve ilk önce çocuk yetiştirme sorumluluğunun farkına varmalarını tavsiye eder (Kür 15.05.1972: 2).

Özellikle doğumdan sonra bebeklik günlerinde anne-babalar davranışlarına çok dikkat etmeli ve ilk günlerden itibaren bilinçli ebeveyn olmaya çalışmalıdırlar. Yazara göre insanlar bütün alışkanlıklarını bu ilk bebeklik günlerinde edinmeye başlar. Bu sebeple bebeğin uyku ve yeme düzeninin aksatılmaması, temizliğe alıştırmaları son derece önemlidir (Kür 18.04.1973: 5). Bu düzenin aksatılması bebek ağladıkça istediklerinin verilmesi bir şefkat gösterisi gibi görünse de yazara göre annenin sabırsızlığını ortaya koyar. Bu şekilde büyütülmüş bebekler her istediklerini ağlayarak elde etmeye alıştıklarından yaşamlarının sonraki dönemlerinde de bencil, hırçın ve şımarık çocuklar haline gelirler (Kür 18.04.1973: 5).

Bebeklik günlerinde anne-babalara düşen bir diğer görev de bebeğin çevresiyle ilgilenmesini sağlamaktır. Çevreden alınan uyarıcılar çocuğun zekâ gelişimi açısından son derece önemlidir. Aileler bebeklerini günlük gezmelere çıkararak, oyuncakları kullanarak ve bebekle konuşarak onun çevresiyle ilgilenmesine yardımcı olabilir. Bebeklerle konuşmak konusunu İsmet Kür özellikle önemsemiş ve aileleri birkaç konuda uyarmıştır. Bunlardan ilki bebekle konuşurken kullanılan dil meselesidir. Yazar, bebeklerle daima

tam ve doğru kelimelerle konuşulmasını; kelimelerin gerçek anlamlarıyla kullanılmasını ister. Bu konuşmalar bebeğin dil gelişiminin de ilk safhasını oluşturduğundan çocuklar gibi yarım kelimelerle konuşmak fayda yerine zarar getirebilir. Ayrıca yazar bebekle konuşurken aşırıya kaçılmaması gerektiğini de vurgular. Kendisiyle gereğinden fazla konuşulan bebek buna alışır ve sürekli kendisiyle konuşulmasını ister. Oysa yazara göre bebeklerin yalnız kalmaya da ihtiyaçları vardır (Kür 18.04.1973: 5).

İsmet Kür ebeveynlerin çocuklarını tanımalarını ister. Bu görüşün pek çok aileye ters gelebileceğini belirten İsmet Kür, ailelerin her şeyden önce çocuğun anne-babasından bağımsız bir birey olduğunu kabul edip onu tanımak ve anlamak için çaba sarf etmeleri gerektiğini söyler (Kür 15.05.1972: 3).

Yazar, annelik ve babalık rolleri üzerinde özellikle durur ve sağlıklı nesiller yetiştirmek için, aileleri bilinçlendirmeye çalışır. Okuyucularına sık sık “İyi anne baba mısınız?” (Kür 1970: 16–17) sorusunu sorar ve bu konuda kendilerini sorgulamalarını öğütler.

“İdeal anne” kavramı üzerinde ısrarla duran İsmet Kür, çocuk eğitiminde babanın rolünü de yok saymaz. Elbette anne ne kadar çabalarsa çabalasın; ailedeki eğitimin uygun şekilde verilebilmesi için babanın da üzerine düşen sorumluluktan kaçmaması gereklidir. Yazara göre bu sorumlulukların başında çocuk gelişimi ve psikolojisi açısından kendini geliştirmek gelir. Bir şey bilmeden ya da kulaktan dolma yanlış bilgilerle çocuğuna yaklaşan baba, faydalı olmak yerine zararlı olacak annenin çabalarının da boşa gitmesine sebep olacaktır (Kür 1970: 6).

İsmet Kür, anne-babanın çocuk eğitimindeki rolleri ve sorumlulukları yanında, özellikle Türkiye’de ailelerin çocuk eğitimi konusunda sıkça yaptıkları yanlışlara da yazılarında yer vermektedir.

Köklü ataerkil bir kültürden gelen, Türk toplumunda; otoriter, sert ve çocukları üzerinde baskı kurarak onları eğitmeye çalışan baba modeli çok yaygındır. İsmet Kür; genelde toplum tarafından da onay gören bu baba modelinin çocuk eğitimi üzerinde yaptığı olumsuz etkileri hususunda özellikle durmaktadır.

Öncelikle ebeveynlerden birinin aşırı baskın olması, diğerinin baskılanmasına ve çocuk üzerindeki etkisini kaybetmesine sebep olur (Kür 11.06.1972: 2).

Babanın evdeki otoritenin tamamını yüklediği ve gücün tek hâkimi olduğu aile modeli toplumumuzda yerleşmiş ve kabul görmüş bir aile modelidir. Bu sebeple bazen babanın öyle bir arzusu olmasa da anne kendisini çocukla ilgili sorumluluklarından soyutlayarak, babanın gölgesi olmayı tercih eder. Yazar, bu durumun üç sebepten kaynaklanabileceğini söyler. Bu sebeplerden ilki kimi annelerin kendilerini çocuklarıyla ilgilenmek onları terbiye etmek konusunda yeterli görmemeleridir. İkinci sebep ise bazı annelerin rahatlarına fazla düşkün olmaları ve çocuklarının sorumluluğunu babaya atarak bu yükten kurtulmayı tercih etmeleridir. Son sebep ise bazı annelerin çocukları terbiye etme ve cezalandırma işini babaya havale ederek çocuğuyla ilişkisini bozmama, çocuk tarafından daha çok sevilen olma gayretleridir. Yazara göre sebebi ne olursa olsun annenin sorumluluklarından kaçması hem çocuk için hem de aile birliği açısından çok zararlıdır (Kür 11.06.1972: 2).

Aşırı baskın baba rolünün çocuk eğitimine getirdiği bir diğer sorun da ailede aşırı sert ve hoşgörüsüz bir eğitim anlayışının benimsenmesidir. Böyle bir durumda anne yumuşak bir tavır benimseyerek bir çeşit denge kurmaya çalışabilir. Fakat İsmet Kür’e göre anne–

babanın tavırları arasındaki bu farklılık beraberinde dengeyi değil dengesizliği getirir. Bu dengesizlik elbette ki çocuğun karakterine de yansıtacaktır (Kür 11.06.1972: 2).

Yazarın ailede eğitim meselesinde üzerinde durduğu önemli konulardan biri de çocuğun sağlam bir özgüven geliştirmesi meselesidir. İsmet Kür bu konuda özellikle annenin çocuğa karşı tavırlarına çok dikkat etmesi gerektiğini savunur. Yaptıkları sürekli eleştirilen, kendisine sorumluluk vermekten kaçınılan çocukların özgüven sorunu yaşaması son derece doğaldır. Böyle davranılan çocuklar, kendi beceriksizliklerini peşinen kabullenir ve güvensiz, ezik yetişkinlere dönüşürler (Kür 12.05.1969: 5).

Görüldüğü üzere çocuk ailenin aynasıdır. Kendisine nasıl davranılırsa o da kendisini öyle tanımlayacak ve çevresiyle ilişkilerini de bu tanım üzerine kuracaktır. Yazar; çocuk tiyatro ve romanlarında da oluşturduğu kimi karakterlerde okuyucunun dikkatini bu konuya çekmiştir. Örneğin *Gel Katıl Bize* oyununun karakterlerinden Merve oldukça zengin bir ailenin tek çocuğudur. Ailesinden gerekli ilgi ve sevgiyi göremediği için, huysuz, içine kapanık ve inatçı bir çocuk haline gelmiştir. Onun huysuzluğunun sebebi doğrudan ailesinin ilgisizliğine ve babasının sert tavırlarına bağlanır (Kür 1967: 1-3).

Mavi'nin Serüvenleri dizisinin birinci kitabında da yazar çocukların kimi özelliklerini anlatırken bunların sebeplerine değinir. Örneğin Hilmi; çok alıngan bir çocuktur. Yazar onun bu özelliğinin kaynağını Fahri Amca'nın ağzından okuyucuya aşağıdaki cümlelerle aktarır:

"Bundan önceki üvey babası, her fırsatta Hilmi'yle alay eden, hiç ilgisi bulunmayan konularda bile Hilmi'yi suçlamaktan hoşlanan bir adammış. 'Bu derhal alınma ve kendini savunmaya geçme huyu bundan ötürü yerleşmiş olabilir çocukta.' derdi Fahri Amca" (Kür 2003d: 35).

Elbette yazar sadece olumsuz örnekler üzerinde durmamıştır. Onun çocuklara yönelik kurmaca eserlerinin hepsinde merkezi figürler; kibar, okuma alışkanlığı olan, sorumluluk sahibi, kendine güvenen çocuklardır. Onların bu özellikleri aile yaşantılarına özellikle annelerine bağlanmıştır. Toplumun hangi kesiminden olursa olsun bu anneler çocuklarının ihtiyaçlarını ön planda tutmuştur. Yazar bu karakterler yardımıyla ideal anne portresi çizmiştir denebilir. *Karvera* romanında Carvera'nın annesi Margaritta, *Mavi'nin Serüvenleri I* romanında Erol ve Hüseyin'in annesi Meliha Hanım, *Mavi'nin Serüvenleri II* eserinde Deniz, Şafak ve Leylak'ın annesi Belkıs Hanım, "Coşkun'un Serüveni"nde Coşkun'un annesi Zeynep Kadın bu ideal anne portresinin örnekleridir. Bu kadınların her biri temiz ve dikkatli kadınlardır. Evleri hep derli toplu tutulur. Onların evlerine gösterdikleri bu özen *Karvera* romanında merkezi figürün gözünden şöyle anlatılır:

"(...) Evimi çok özledim... Hem düşünüyorum da bizim köy evimizde de, insanca yaşamak için gerekli her şey vardır. Ne vazolarımızdan taze çiçekler eksilir ne de yataklarımızdan tertemiz ütülü çarşaflar... Ne ki bunlar her köy evinde bulunan güzellikler, incelikler değildir... Ve bunları Margaritta adlı bir güzel kadın iyice yorularak sağlar" (Kür 2003a: 97).

Çocuklarına sevgiyle yaklaşan bu kadınlar zarif ve kibardırlar, evde huzurlu bir ortam sağlamak için uğraşırlar ayrıca içlerinde eğitimlerini tamamlayamamış olanlar bile eğitimin önemini kavramış ve kendini yetiştirmeye çalışan kadınlardır. Margaritta ve Zeynep Kadın bunun en güzel örneğidir. Belkıs Hanım bir öğretmendir. Bu konuda yalnız

Meliha Hanım bir istisna kabul edilebilir fakat onun bu eksikliği aileyle aynı evde yaşayan babaanne Pamuk Anne tarafından kapatılır.

Yukarıda söylenenlerden de anlaşıldığı üzere İsmet Kür eğitimin ailede başladığına inanmaktadır. Gerek gazete yazılarında gerekse roman ve oyunlarında bu konuya sık sık değinir. Böylece anne-babaları bilinçlendirmeyi ve üstlendikleri sorumlulukları yerine getirmelerinde yardımcı olmayı amaçlar.

Özellikle annelere doğrudan seslenerek sorumluluklarını hatırlatmaktan da çekinmez: “Hanımlar dikkat! Ne para sizindir ne de çocuk! Harcadığınız her kuruş bu halkın alın teri, dünyaya getirdiğiniz her çocuk bu memleketin alın yazısı demektir” (Kür 1989: 5).

Yazar, ailede eğitimin çocuk okula başladıktan sonra da sürdüğünü belirtir. Aileler öncelikle çocukların okullarıyla ilgilenmeli ve öğretmenleriyle daima iletişim içinde olmalıdır. Okul ve aile aynı amaca hizmet eden iki müessesedir. Her ikisi de çocuğun mümkün olduğu kadar iyi bir insan olması için çalışan, hatta bunun için ortaya çıkmış müesseselerdir. Bu durumda çocuğun eğitim sürecinde bu iki kurumun el ele vermesi ve çocuk için birlikte çalışmaları çok doğaldır. Ailelerin bu konuda her şeyden önce yapması gereken okula ve öğretmene güvenmektir. Ebeveynler, iyi niyetle de olsa çocuklarının eğitiminde kimi yanlışlara düşmüş olabilirler ve çoğunlukla öğretmenin de onların bu tavrını devam ettirmesini isterler. Bu durum aile ve öğretmen arasında anlaşmazlıklara sebep olabilir. Yazar, okul ve aile arasında doğabilecek bu tip anlaşmazlıkların sebeplerini “Aşırı şefkatin etkisi, ya da yeni öğretim, eğitim metotlarıyla ilgilenmemiş olmak, aileyi, öğretmeni anlamamak durumuna düşürür” şeklinde açıklamıştır (Kür 1989: 32).

Aile ve okul arasındaki bir anlaşmazlığın asıl kurbanı yazara göre bizzat çocuktur. Çocuğun eğitimi için el ele vermesi gereken bu iki kurum karşı karşıya gelince ister istemez çocuğun kafası karışır. Okuldan faydalanabilmesi için çocuğun öncelikle okuluna ve öğretmenlerine inanması gerekir. Ailesi ve öğretmeni arasındaki anlaşmazlık özellikle de çocuğun yanında dile getirilirse onun okula güvenini zedeleyeceğinden onun öğretmene saygı ve inancını yitirmesine sebep olur. Ayrıca yazara göre çocuk bir defa büyüklerine saygısını yitirirse bu saygısızlığı eve de taşıması kaçınılmazdır (Kür 1989: 33).

Elbette okul ve aile arasındaki ilişki sadece karşılıklı güven duymaktan ibaret olmamalıdır. Büyük bir güvenle çocuğunu okula teslim eden aile sadece bununla yetinirse görevini yapmış değil çocuğun bütün sorumluluğunu öğretmene yüklemiş olur. Çocuğun eğitiminin gerektiği gibi olması için okul ve aile arasında sürekli iletişim olması da şarttır. Yazar, bu iletişimi sağlamak için aileye, öğretmene, okul yönetimine ve devlete düşen görevler üzerinde durmuştur (Kür 1989: 9).

Yazar, çocukların eğitimiyle ilgili bir karar alırken ailenin muhakkak öğretmenle görüşmesi gerektiği kanaatindedir. Örneğin, okulda kimi derslerde başarısız olan bir öğrenciye özel ders aldırarak isteyen aile önce mutlaka bu konuyu çocuğun öğretmeniyle konuşmalı, onun ya da okul yönetiminin tavsiye edeceği bir öğretmenle çalışmayı tercih etmelidir (Kür 16.05.1973: 5).

Ayrıca yazara göre çocukta hiçbir sıkıntı olmasa ya da öğretmenden bu konuda bir istek gelmese bile, çocuğu hakkında bildiklerini öğretmene anlatmak ve onun görüşlerini almak ailenin görevlerinden biridir (Kür 1989: 9).

Görüldüğü gibi İsmet Kür, eğitimden bahsederken ailenin bu konudaki son derece önemsemiş ve ailelerin eğitimdeki rolünün çeşitli yönlerine değinmiştir.

Eğitimde Öğretmenin Rolü

Yaşamının büyük bölümünde öğretmenlik yapan İsmet Kür hem gazete yazılarında hem de kurmaca eserlerinde okula ve öğretmenlere önemli oranda yer verir. İsmet Kür'ün çocuklara yönelik kurmaca eserlerine baktığımızda okulun her şeyden önce bir cazibe merkezi olduğunu görüyoruz. Hatta *Karvera* romanının bütün kurgusu merkezi figürün okuma mücadelesi üzerine kurulmuştur. Eserin her aşamasında son derece yetenekli bir çocuk olan Carvera okula gitmesinin önündeki başka bir engelle mücadele eder. Aynı şekilde *Coşkun'un Serüveni* romanında da annesini kaybettiikten sonra hayatta yapayalnız kalmış olan kahramanın ana amacı eğitimine devam etmenin bir yolunu bulmaktır (Kür 2003c: 27). Benzer şekilde *Mavi'nin Serüvenleri I* kitabında da maddi sıkıntılar içinde yaşayan Hüseyin ve Erol'un bütün gelecek planlarının eğitimlerine devam etmek üzerine kurulduğunu görüyoruz. İsmet Kür; eserlerine eğitim almayı çocukların geleceklerini kurmaları ve hayallerine ulaşmaları için biricik yol olarak öne sürmüştür.

Yazara göre okul demek her şeyden önce öğretmen demektir. Okulun amacına ulaşmasında en önemli etki öğretmene aittir. Bu sebeple hem yazılarında hem de diğer eserlerine öğretmenler üzerinde özellikle durmuştur.

İsmet Kür'e göre öğretmenlik tıpkı sanatkârlık gibi, bir eğitimin sonucu olduğu kadar Tanrı vergisi bir yetenektir. Eğitimciliği uğraş olarak seçen kimse hiç olmazsa sezgileri yoluyla çocuğa nelerin verilmesi gerektiğini bilir. Farklı baskılar ve sürekli değişen eğitim sistemleri arasında ne kadar bunalırsa bunalsın sağduyusu ve doğuştan getirdiği özellikleri ona doğru yolu bulmasında yardımcı olur (Kür 15.05.1972: 2).

Yazar öğretmenlere seslenirken, onları taşıdıkları sorumluluğun bilincine varmaya davet eder. Ona göre işinin sorumluluğunu hissetmeyen ve onu layığıyla yerine getirmeyen öğretmen ülkeye herkesten daha çok zarar verir. İsmet Kür Türkiye'de ters giden hemen her şeyin temelinde öğretmenlerin görevlerini tam yapmamaları olduğunu söyler. Çünkü her şey insanla başlar ve iyi, ülkesini seven, dürüst insanlar yetiştirmek öğretmenin görevidir (Kür 29.09.1969: 2).

Görüldüğü üzere İsmet Kür, öğretmenin en zor şartlarda bile görevlerini yerine getirebileceğine inanır ve bu konuda hiçbir mazereti kabul edilmez bulmaz. Öğretmenin görevlerinin neler olduğunu da çeşitli vesilelerle anlatmıştır. O, her şeyden önce öğretmenin sadece sınıfta ders anlatan öğrencilere belli konuları kavratmaya çalışan insan olarak görmemek gerektiğini söyler. Öğretmenin sorumluluklarını; öğrencileri, yakın çevresi, toplumu, dünya halkı arasındaki yerleri içinde ele almak gerektiğini vurgular (Kür 19.07. 1969: 2).

Öğretmenlerin öğrencilerine karşı sorumluluklarını; "Öğretmenin sınıf içindeki görevi, öğrencilerini her bakımdan yetiştirmek, yani onlara gerekli bilgileri vermek ve onları bilinçlendirmektir. Örneğin öğrenciler, petrolün bileşimini öğrenirken, bu nesnenin ulusların hayatındaki önemli yerini ve de bunun yabancılara kaptırılmaması gerektiğini öğrenmelidir. Öğrencisine güzelliklerini, zenginliklerini tanıtarak memleketini sevdirmek öğretmenin ne kadar görevi ise, bu memleketi yabancıların her türlü saldırısından, sömürüsünden korumasını öğretmek de en önde gelen ödevidir. Eğer çocuklarımız, yurt sevgisini, yurdu bilinçli olarak korumak heyecanını okul sıralarında almazlarsa ne zaman olabilirler ki?..." (Kür 19.07.1969:2) cümleleriyle açıklar.

Onun romanlarında karşımıza çıkan öğretmenler de çoğunlukla öğrencilerine her konuda örnek olan onların daha iyi insanlar olmalarına çalışan ve onlara yurt sevgisi aşıl原因ayan tiplerdir. Onların varlığı öğrencileri için güven kaynağıdır. *Karvera* romanında yatılı okuldaki burslu öğrencilerle zengin öğrencilerin aralarında sürüp giden ve pek çok burslu öğrencinin hayatını cehenneme çeviren anlaşmazlıklar öğretmen Manuel'in çabalarıyla büyük ölçüde durulmuştur. O hiçbir öğrencisini gözden çıkarmadan onları öz eleştiri yapmaya davet edip birlikte çalışacakları ortamlar hazırlayarak bu problemin üstesinden gelmiş ve ideal bir öğretmen olarak karşımıza çıkarılmıştır (Kür 2003a: 115-125).

Gel Katıl Bize oyununda karşımıza çıkan Günseli Öğretmen de Manuel gibi olumlu öğretmen tipine bir örnektir. Öğrencilerini çok sevdiği gibi onlar tarafından da çok sevilir (Kür 1967: 2). Çocukların her şeyiyle ilgilenen Günseli öğretmen çocukların gelecek planlarında da etkili olur. Onların hayallerini paylaşarak, onlara yol gösterir (Kür 1967: 2). Yazar ondan bahsederken özellikle okulu güzelleştirme, öğrenciler için daha cazip hâle getirme çabaları üzerinde durmuştur (Kür 1967: 5).

İsmet Kür'ün çocuklara yönelik romanlarında pek çok öğretmenle karşılaşmamıza rağmen bunlardan yalnız iki tanesi olumsuz tipler olarak karşımıza çıkar. *Gel Katıl Bize* oyunundaki Bekir öğretmen, görevini lâyıkıyla yapmayan, öğrencilerine sevgi ve saygıyla yaklaşmayan bir öğretmendir. Bunun sonucunda öğrencileri tarafından sevilmeyen, saygı duyulmayan hatta kendisiyle alay edilen bir karakter hâline gelir (Kür 1967: 13-14). Diğer olumsuz öğretmen ise *Mavi'nin Serüvenleri III* romanında karşılaştığımız yatılı okulun müdürüdür. Romanda okuyucu bu karakterle karşı karşıya gelmez onun ismi bile zikredilmez. Yalnız öğrencilerin beslenmesiyle ilgili sorumluluğunu yerine getirmediğinden bahsedilir ve devletin parasını boşa harcadığı için kınanır (Kür 1998: 27).

İsmet Kür, öğretmenlerin topluma karşı görevlerinden bahsederken onların aydın kimliğini ön plana almıştır. Ona göre öğretmen; ülkesinde ve dünyada olup bitenlerden haberdar, kültürlü bir insandır. Bunun için konferans, seminer ve gazete yazılarıyla halka seslenmek ve bildiklerini geniş halk kitleleriyle paylaşarak toplumsal farkındalığın ve kültür seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmak zorundadır (Kür 19.07.1969: 2).

Yazar, öğretmenin topluma karşı olan sorumluluklarını son derece ciddiye almış ve romanlarında da öğretmenlerden bahsederken sık sık onları okul dışında betimlemiştir. Örneğin *Coşkun'un Serüveni* romanında aslında öğretmen olmasa da eğitimci kimliğiyle ön plana çıkan Suna Hanım köydeki herkese büyük yakınlık gösterir ve sadece eğitiminden sorumlu olduğu Özge ve Coşkun'un değil, bütün köylülerin eğitimlerine katkıda bulunmaya çalışır. 25 Ağustos akşamı çocukları ve gelmek isteyen büyükleri köy odasına çağırır. Onlara Kurtuluş Savaşı hakkında "çok tatlı bir hikâye anlatır gibi, herkesin anlayacağı bir dille" (Kür 2003b: 36) bilgiler verir. Bu konuşma, köylüler bu konuşmalar köylüler tarafından çok beğenildiği için 30 Ağustos'a kadar sürer.

Romanlarda karşımıza çıkan öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu tiplerdir. Öğrencilerine sınıfta ders anlatmakla yetinmeyip onların eğitimlerine devam edebilmeleri için de büyük çaba gösterirler. Bu konuda en fazla dikkat çeken öğretmen kuşkusuz *Karvera* romanının karakterlerinden Luisa'dır. İlkokul öğretmeni olan Luisa, daha sonra da köyde yeni açılan ortaokulda Ana Dil derslerini vermiş, böylece, köyden ayrılanlara kadar Carvera'nın yaşamının önemli bir parçası olmuştur.

Ortaokulun son senesinde okula devam edebilme ümitleri tükenirken Luisa yapılacak burs sınavını ortaya atar ve Carvera'nın bu sınava hazırlanmasına destek olur. Bu sınava

babasından gizli girmesi için öğrencisini cesaretlendirir. Bu sayede Carvera eğitimine devam etme fırsatı bulur (Kür 2003a: 77).

Romanlarda ne zaman bir öğrenci okuldan uzaklaştırılmak tehlikesiyle karşılaşsa öğretmenler olaya dâhil olur ve en azından ailelerle görüşerek çocuğun eğitim hakkını korumaya çalışırlar. Bu konuda başarılı olamasalar da İsmet Kür bu çabaları daima bahsetmeye değer bulmuştur. Örneğin *Coşkun'un Serüveni* romanında merkezi figürün annesi olan Zeynep Kadın, kendisini ev işlerine yardım için evine alan öğretmen ailesinden bahsederken; onlar sayesinde ortaokula devam ettiğini hayatının en mutlu günlerini onların yanında geçirdiğini söyler fakat babası okumasına karşı çıkmış ve öğretmenlerin çabası onun okuldan ayrılmasının önüne geçememiştir (Kür 2003b: 30).

Mavi'nin Serüvenleri I romanında karşımıza çıkan sessiz yürüyüş de öğretmenlerin okul dışı çalışmalarına güzel bir örnek oluşturur. Üçüncü sınıf öğrencileri, okullarındaki ve evlerindeki sorunlara dikkat çekmek için, öğretmenleri Günseli Hanım'ın başkanlığında sessiz bir yürüyüş düzenlemeye karar verirler. Ellerinde kendi hazırladıkları pankartlarla mahallede yürüyüş yaparlar (Kür 2003d: 65). Öğrencilerin ellerindeki pankartlarda temizlik; "Herkes evinin önünü temiz tutsun bütün mahalle temiz olacaktır." (Kür 2003d: 66); aile içi şiddet, "Bana vurma, senin düşmanın değilim." (Kür 2003d: 66); eğitimin önemi, "Büyük insanlar olmak istiyoruz. Bize yardım edin." (Kür 2003d: 66) gibi konularda cümleler vardır. Romanda bu yürüyüş mahallede büyük yankı uyandırmış ve mahalle halkının öz eleştiri yaparak kimi sorunları düzeltmesine ön ayak olmuştur.

İsmet Kür'e göre bütün bu sorumlulukların yanında öğretmenin tüm dünya halkına karşı da görevleri vardır: O dünyayı bilmek ve halkı için dünyaya açılan pencere olmak sorumluluğunu da üzerinde taşır (Kür 19.07.1969: 2).

Öğretmenin bütün bu ağır sorumlulukları üzerinde ısrarla duran yazar, Türkiye'de öğretmenin işini zorlaştıran aksaklık ve sıkıntıların da farkındadır. Bu sıkıntıları başında İsmet Kür'e göre millî eğitim politikalarımız gelir. Yazar 1969'da kaleme aldığı bir yazısında Cumhuriyet'in ilk yıllarından sonra tutarlı bir eğitim politikasının olmadığını bu sebeple de okul dağılımı ve şartlarının bölgeden bölgeye değişiklik gösterdiğini söyler (Kür 29.09.1969: 2)

Öğretmenin baş etmek zorunda olduğu sıkıntılardan biri de maddî problemlerdir. İsmet Kür bu konuda öncelikli olarak öğretmenin "memur" olarak kabul edilip diğer memurların da aynı şartlarda yaşadığı, dolayısıyla öğretmenin şikâyet etme hakkı bulunmadığı düşüncesine karşı çıkar: Ona göre öğretmenin iş yeri dışında da sürdürdüğü büyük sorumluluğu, giyimiyle, konuşması ve davranışlarıyla insanlara örnek olma, çok okuyarak bilgisini arttırma, onu diğer memurlardan ayırır. Maddî sıkıntılara sürekli kafa yormak zorunda kalan öğretmenin veriminin düşmesi kaçınılmazdır. Çünkü öğretmen bildiklerini aktarmanın yanında sürekli kendini yenilemek ve eğitimini de sürdürmek zorundadır (Kür 22.01.1973: 5).

Öğretmenlerin maddî sıkıntıları kadar pek çok okulda karşımıza çıkan çeşitli imkânsızlıklar da öğretmenin işini yapmasını zorlaştıran sorunlardır. Eski, rutubetli, iyi ısıtılma-mayan sınıflar; laboratuvar ve malzeme eksikliği okullarımızda görülen eksikliklerden sadece birkaçıdır. İsmet Kür okulların içinde bulunduğu maddî sıkıntılara da yazılarında değinmiştir (Kür 22.01.1973: 5).

İsmet Kür bütün romanları içinde yalnız *Mavi'nin Serüvenleri I* romanlarında bu durumu gündeme getirmiştir. Romanda, Pamuk Anne ile dertleşmeye gelen öğretmenler okulun

fiziksel yetersizliğinden bahsederler. Burada dikkat çeken öğretmenlerin bu yetersizlikleri işlerini iyi yapmamak için bir bahane olarak görmek yerine aşmaları gereken bir sıkıntı olarak görmeleri ve çözüm yolları aramalarıdır (Kür 2003d: 63).

Elbette, bir yığın maddi ve manevi sıkıntıyla boğuşurken öğretmenin işini eksiksiz yapabilmesi çok zordur. Fakat İsmet Kür, öğretmenlerin her şartta başarılı olabileceklerine inanır. Ayrıca ona göre öğretmenin görevlerini eksik yapma ya da yapamama gibi bir lüksü yoktur. Öğretmen bütün kalbini ve enerjisini işine verdiği; kendisine ve mesleğinin gücüne inandığı takdirde başarılı olacaktır. Başarısızlığa uğradığı durumlarda bu her şeyden önce onun işini yeterince yapmamasından kaynaklanır ve yazara göre işini iyi yapmayan öğretmen ülkeye herkesten fazla zarar verir (Kür 29.09.1969:2).

Görüldüğü gibi İsmet Kür, okulu çocukların yaşamına ve geleceğine yön vermesi, onların hayallerine ulaşması için vazgeçilmez bir araç olarak görmüş ve bu aracın işe yarayabilmesi için en büyük sorumluluğu öğretmenlere yüklemiştir.

Eğitimde Devletin Rolü

İsmet Kür'e göre Devlet her şeyden önce çocukları korumakla yükümlüdür. Onların suçta itildiği, şiddet gördüğü, temel insan haklarından mahrum bırakıldığı durumlarda çocukları bu ortamdan uzaklaştırıp güvenliklerini sağlamak devletin sorumluluğudur. Ayrıca suçlu çocuklarla ilgili düzenlemeler yapmak, çocuk mahkemeleri kurmak da devletin sorumlulukları arasındadır (Kür 23.04.1969:5).

İsmet Kür'e göre, çocukları korumaya yönelik bu görevlerinin yanında, anne-baba eğitimi için kurslar açmak, böylece çocuğun daha iyi şartlarda yetişmesine ve ailede uygun bir eğitim almasına katkıda bulunmak da devletin görevleri arasındadır (Kür 29.09.1969: 2).

Yazara göre okul yönetimi hem öğrencileri hem ana-babaları her yıl birkaç hafta sürecek kurslarla aydınlatmalıdır. Bu kurslar okul tarafından hazırlandığı için aileler tarafından ilgiyle karşılanacaktır. Ayrıca yılda sadece bir defa hazırlanacağından ve çok uzun bir zaman devam etmeyeceğinden okul yönetimi için de öğretmen için de büyük külfet olmayacaktır. Çok fazla çaba gerektirmeyen böyle bir kursun hem aileler hem de öğretmen açısından faydası ise çok büyük olacaktır. Devlet bu konuda okullara destek olmalı gerekirse televizyon ve radyo aracılığıyla ailelerin eğitilmesine katkıda bulunmalıdır (Kür 1989: 9).

Ayrıca devlet okul öncesi eğitim kurumları açmak ve öğrencilerin bu kurumlara devamını sağlamakla yükümlüdür. İsmet Kür okul öncesi eğitime çok önem vermiştir. İsmet Kür'e göre bir çocuğun; bu ilk yıllarını verimli geçirebilmesi, ilkokula hazırlanması, sosyalleşmesi ve hayatı boyunca sürecek olumlu davranışları kazanabilmesi için anaokuluna devam etmesi gereklidir. Fakat tek başına yeterli değildir. Bunun yanında ana-baba ve öğretmene yardımcı olacak; "Çocuk tiyatroları, çocuk sinemaları, çocuk koroları, jimnastik salonları, çocuk kitapları" (Kür 1989: 24) da olmalıdır. Elbette bu imkânları sağlamak da devletin görevleri arasındadır.

Yazar, özellikle örgün eğitimde devletin rolü üzerinde durmuştur. Gerekli sayıda ve nitelikte öğretmen yetiştirmek, yeterli sayıda okul yapmak ve bunların eğitim öğretim için uygun hale getirmek devletin bu konudaki görevlerindedir. Ayrıca, okullarda anlatılacak müfredatı, uygulanacak sınav sistemini, not ve sınıf geçme sistemini yani milli eğitim

politikasını belirleyecek olan Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Bu durumda bir ülkede eğitim konusunda en büyük görev bizzat devletin kendisine düşmektedir (Kür 29.09.1969: 2).

İsmet Kür, Türkiye'de yaşanan problemlerin çözümü için öncelikle eğitimin düzeltilip rayına oturtulması gerektiği görüşündedir. Eğitim politikasında demokrasiye yer vermek, böylece uygulamalara işlerlik kazandırmak ve okullarda demokrasiyi yerleştirmek de devletin görevleri arasındadır. Fakat eğitimde demokrasi çok geniş ve farklı kişilerce çok farklı yorumlanan bir konudur. Bu yorumların başında okullarda müfredat programına bile gerek olmadığını ileri sürenler vardır. Onlara göre öğretmen ne anlatması gerektiğini herkesten iyi bilir. Okul müdürleri ve müfettişler de çoğunluğu oluşturan öğretmenler tarafından seçilmeli ve bu seçim her yıl tekrarlanmalıdır. Bu görüşün tam karşısında olanlar ise: "Öğretmenlerin salt çoğunlukta oldukları için yöneticileri kalabalığın gürültüsüyle iradeleri altına almalarının; istenmeyen, yararlı olmayan sonuçlar vereceğini söyleyip, asıl demokrasinin yönetimi sesi, böyle gereksiz, çok yükselenlerden kurtarmak olduğunu savunurlar" (Kür 22.09.1969: 2).

İsmet Kür bu iki görüşe de tam olarak katılmaz. Ona göre öğretmenler zaten, ana hatlarıyla bile olsa, ellerinde bir müfredat programının bulunmasını isterler. Ayrıca, okula personel alımı ya da okulun alım-satım işlerine karışmak öğretmenin görevleri değildir. Fakat işini hakkıyla yapabilmesi için devletin öğretmene kimi özgürlük ve hakları tanınması da gereklidir. İsmet Kür bu konudaki düşüncelerini şu cümlelerle dile getirmektedir:

"Fakat (öğretmenler), müfredat programını yorumlamak ve uygulamak konusunda sıkı bir çember içine alınmamalarına; okullarda kendi çalışmalarıyla ilgili kararların, kendilerine sorulmadan alınmasına karşıdır" (Kür 22.09.1969: 2).

Yazara göre demokratik bir eğitim sisteminin oturtulması için öğretmenin müfredatların ve yeni düzenlemelerin oluşturulmasında rol oynamaları elbette gereklidir, fakat tek başına yeterli değildir. Devletin bu konudaki görevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için eğitimin ana unsuru olan öğrencinin de okul içinde belli ölçülerde söz sahibi olması sağlanmalıdır (Kür 22.09.1969: 2).

Görüldüğü üzere devletin eğitimdeki rolü çocuk henüz doğmadan başlar ve bütün eğitim aşamalarında devam eder. İsmet Kür, yazılarında bu görevleri tanımlamış ve Türkiye'de ne kadar yerine getirilebildiklerini sorgulamıştır.

Sonuç

Yaşamının önemli bir bölümünü öğretmen olarak sürdüren ve çocuklara yönelik birçok eser kaleme alan İsmet Kür'ün eğitim hakkındaki görüşleri elbette son derece önemlidir. Sanatçı bu konudaki fikirlerini gazete yazılarında ele almış ve kurmaca eserlerinde de gerek olay örgüsü gerekse yarattığı karakterlerle desteklemiştir. Sanatçı, bu kavramı ele alırken eğitimin tanımı ve kapsamı üzerinde durmak yerine daha somut meseleleri merkeze almıştır. Yazar, konu hakkındaki fikirlerini üç temel kurum, çerçevesinde şekillendirmiştir.

Bu kurumlardan en küçüğü toplumun temel taşı olan ailedir. Aile kavramı üzerinde dururken sanatçı, anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileyi konu almış ve ailenin çocuğun yaşamı boyunca sürecek görevleri hakkında bilgi vermiştir. Bu görevler doğumdan önce başlar ve okul döneminde ve sonrasında da devam eder. Bu bağlamda

klasik Türk aile modelini de eleştiren yazar daha demokratik, görevlerin daha eşit dağıldığı bir aile modeli üzerinde durmuştur.

Eğitim alanında hizmet veren ana kurum elbette okuldur. Yazar okuldan bahsederken okulların fizikî şartlarına değinmekle beraber esas olarak bu kurumun temel taşı kabul ettiği öğretmeni merkeze almış gerek yazılarında onlara doğrudan seslenerek gerekse kurmaca eserlerinde yarattığı öğretmen karakterleriyle ideal öğretmen portresi çizmeye çalışmıştır.

İsmet Kür'ün eğitimle ilgili sorumluluklarına değindiği son kurum devlettir. Yazara göre hem ailenin hem de okulun görevlerini eksiksiz yapabilmesi için devletin etkin bir eğitim politikası olması gerekir.

Sanatçı, bu üç kurumun devletin yaptığı düzenlemeler çerçevesinde eğitimin her aşamasında birlikte çalışması gerektiğini de vurgulamıştır.

İsmet Kür'ün eğitim konusundaki görüşleri ve tespit ettiği sorunlar son derece önemlidir. İncelenen makale ve kurmaca eserlerin kaleme alınmasından günümüze kadar devam eden süreçte bu problemlerin çözülmesine yönelik çalışmalar yapıp yapılmadığı, eğer yapılmışsa ne kadar başarıya ulaşıldığı temel problem olarak algılanabilir.

Sanatçının neredeyse elli yıl önce yaptığı tespitler günümüz şartlarında tekrar değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeler okullarımızdaki eğitim-öğretim, okulların fiziksel durumu ve bölgelere göre dağılımı gibi konularda son elli yılda ne kadar mesafe kaydedildiğini ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Altunya, H. (2012). *Türk çocuk edebiyatı kaynakçası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Eğitim, Araştırma ve İnceleme Dizisi 2.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Ersin Yayınları.
- Enginün, İ. (1991). *Yeni Türk edebiyatı araştırmaları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kalamak, C. (2016). Lutfiyye-i Vehbi'de aktarılan değerler. *International Journal of Language Academy*, Volume 4/4, Winter, 447-464.
- Kür, İ. (1967). *Gel katil bize*. (Yayımlanmamış radyo oyunu).
- Kür, İ. (23.04.1969). Aydınlar konuşuyor. *Yeni İstanbul*: 2.
- Kür, İ. (12.05.1969). Aydınlar konuşuyor, iyimserlik kötümserlik üstüne. *Yeni İstanbul*: 2.
- Kür, İ. (19.07.1969). Aydınlar konuşuyor, öğretmenin görevi. *Yeni İstanbul*: 2.
- Kür, İ. (22.09.1969). Aydınlar konuşuyor, demokrasi ve öğretim. *Yeni İstanbul*: 2.
- Kür, İ. (29.09.1969). Aydınlar konuşuyor, yeni bir ders yılı. *Yeni İstanbul*: 2.
- Kür, İ. (1970). *Anne olmak*. İstanbul: Baha matbaası.

- Kür, İ. (15.05.1972). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 2.
- Kür, İ. (05.06.1972). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 2.
- Kür, İ. (11.06.1972). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 2.
- Kür, İ. (22.01.1973). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 2.
- Kür, İ. (18.04.1973). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 2.
- Kür, İ. (16.05.1973). Eğitim ve öğretmen. *Barış*: 5.
- Kür, İ. (1989). *Çiçekler sevgiyle büyür*. İstanbul: Akbank'ın Kültür Hizmeti.
- Kür, İ. (1998). *Mavi'nin serüveni III, sokak köpeği*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2003a). *Karvera*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2003b). *Coşkun'un serüveni I, mutlu ve zorlu yıllar*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2003c). *Coşkun'un serüveni II, bilinmeyene yolculuk*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2003d). *Mavi'nin serüvenleri I, eski ev*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2003e). *Mavi'nin serüvenleri II, yeni dostlar arasında*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Kür, İ. (2006a). *Yarısı roman*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kür, İ. (2006b). *Ne güzel şey*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özterem, T. (1979). *Türkiye'de çocuk tiyatrosu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2009). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. İstanbul: Truva Yayınları.